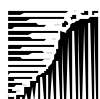


# Ervaringen met de databank biologisch uitgangsmateriaal 2004 - 2005

Andrea Almaši  
Jacqueline Jansen



landbouw, natuur en  
voedselkwaliteit

Directie Kennis, juli 2005

© 2005 Directie Kennis, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Rapport DK nr. 2005/dk018  
Ede, 2005

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of per e-mail worden besteld bij de directie Kennis onder vermelding van code 2005/dk018 en het aantal exemplaren.

Oplage 50 exemplaren

Samenstelling Andrea Almaši, Jacqueline Jansen

Druk Ministerie van LNV, directie IFZ/Bedrijfsuitgeverij

Productie Directie Kennis  
Bedrijfsvoering/Publicatiezaken  
Bezoekadres : Horapark, Bennekomseweg 41  
Postadres : Postbus 482, 6710 BL Ede  
Telefoon : 0318 822500  
Fax : 0318 822550  
E-mail : DKinfobalie@minlnv.nl

# Voorwoord

Sinds 1 januari 2004 is er in Nederland een databank waarin zaadbedrijven hun biologische zaaizaad kunnen laten opnemen en waarin telers kunnen zien welk biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is. Daarnaast bestaat sinds 1 januari 2004 de nationale Annex; telers zijn verplicht om van de gewassen die op deze lijst staan biologisch uitgangsmateriaal te gebruiken. De bedoeling van de databank en Annex is dat er door biologische telers meer gebruik wordt gemaakt van biologisch uitgangsmateriaal.

Directie Landbouw wil graag weten hoe de gebruikers in de afgelopen jaren het werken met de databank en het ontheffingbeleid ervaren hebben en of het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal is toegenomen. Op verzoek van Directie Landbouw heeft Directie Kennis de volgende vragen beantwoord:

- Wat zijn de ervaringen van gebruikers met de databank en het ontheffingbeleid?
- Is sinds 1 januari 2004 meer biologisch uitgangsmateriaal gebruikt dan in voorgaande jaren?
- Welke informatie is bekend over de databank, ontheffingbeleid en gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in Engeland, België en Duitsland?

Directie Kennis heeft diverse organisaties, zaadbedrijven, plantenkwekers, telers en contactpersonen in het buitenland geïnterviewd. Uit de gesprekken is veel informatie naar voren gekomen, die vertaald is naar aanbevelingen voor de diverse partijen die betrokken zijn bij de databank en het uitvoeren van het ontheffingbeleid. Daarnaast is door de informanten een beeld geschetst over de veranderingen in het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in Nederland en het buitenland. Aangezien nauwelijks feiten en cijfers bekend zijn over het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal is de schets van betrokkenen opgenomen en waar mogelijk aangevuld door literatuur.

Ik wil alle respondenten hartelijk bedanken voor de tijd die ze hebben uitgetrokken voor de gesprekken, de openheid en de positief kritische reacties.

DE DIRECTEUR DIRECTIE KENNIS  
Dr. J.A. Hoekstra



# Inhoudsopgave

|                                                                        |           |
|------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Samenvatting</b>                                                    | <b>7</b>  |
| <b>1 Inleiding</b>                                                     | <b>11</b> |
| <b>2 De Nederlandse databank en het ontheffingbeleid</b>               | <b>13</b> |
| 2.1.1 Achtergrond                                                      | 13        |
| 2.1.2 Veranderingen databank en ontheffingbeleid ten opzichte van 2003 | 13        |
| <b>3 Bevindingen databank en ontheffingbeleid</b>                      | <b>15</b> |
| 3.1 Bevindingen databank                                               | 15        |
| 3.1.1 Gebruik databank                                                 | 15        |
| 3.1.2 Inrichting databank                                              | 15        |
| 3.1.3 Beschikbaarheid van rassen die op de databank staan              | 15        |
| 3.1.4 Eigenschappen en kennis van biologisch uitgangsmateriaal         | 16        |
| 3.1.5 Vegetatief uitgangsmateriaal                                     | 16        |
| 3.2 Bevindingen ontheffingbeleid                                       | 17        |
| 3.2.1 Aantal verleende ontheffingen                                    | 17        |
| 3.2.2 Snelheid verlenen ontheffingen                                   | 17        |
| 3.2.3 Helderheid procedure                                             | 17        |
| 3.2.4 Beoordeling ontheffingsaanvraag                                  | 17        |
| 3.2.5 Annex                                                            | 17        |
| <b>4 Het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal</b>                  | <b>19</b> |
| 4.1 Nederland                                                          | 19        |
| 4.2 Het buitenland                                                     | 20        |
| <b>5 Ontwikkelingen in het buitenland</b>                              | <b>21</b> |
| 5.1 Databank en bezoekersaantallen                                     | 21        |
| 5.2 Geregistreerde zaadleveranciers en rassen                          | 21        |
| 5.3 Ontheffingensysteem, nationale Annex en aantallen ontheffingen     | 22        |
| 5.4 Informatie over de eigenschappen van het zaad                      | 24        |
| 5.5 Expertgroepen                                                      | 24        |

|                        |                                            |           |
|------------------------|--------------------------------------------|-----------|
| <b>Literatuurlijst</b> |                                            | <b>25</b> |
| <b>Bijlage 1</b>       | <b>Nederlandse gewascategorie I en III</b> | <b>27</b> |
| <b>Bijlage 2</b>       | <b>Nationale Annex België</b>              | <b>29</b> |

# Samenvatting

In de EG verordening 2092/1991<sup>1</sup> is bepaald dat in de biologische landbouw alleen zaad of vegetatief teeltmateriaal mag worden gebruikt, dat is geproduceerd volgens de biologische productiemethode. Volgens de aanvullende Europese Verordening 1452/2003<sup>2</sup> die per 1 januari 2004 is ingegaan blijft het echter mogelijk om gangbaar geproduceerd zaad- en pootgoed te gebruiken als er bijvoorbeeld geen of onvoldoende biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is. Volgens deze verordening is iedere EU-lidstaat verplicht een elektronische databank te hebben waarin de rassen staan vermeld, waarvan biologisch zaad beschikbaar is en een ontheffingssysteem. In Nederland zijn de gewassen, voor het beoordelen van de ontheffingsaanvragen, verdeeld in drie categorieën: (I) gewassen waarvoor geen ontheffing wordt afgegeven (nationale Annex), (II) gewassen waarbij ontheffingaanvraag mogelijk is voor rassen die niet beschikbaar zijn op de databank en (III) gewassen waarvoor een algemene ontheffing kan worden aangevraagd.

De bedoeling van de databank en het ontheffingbeleid is dat er door biologische boeren meer gebruik wordt gemaakt van biologisch uitgangsmateriaal. Directie Landbouw wil graag een evaluatie van de Nederlandse databank en het ontheffingbeleid biologisch uitgangsmateriaal. Deze evaluatie heeft drie doelstellingen:

- Inzicht krijgen in het functioneren van de databank en het ontheffingbeleid. Dit resulteert waar nodig in aanbevelingen voor verbetering.
- Inzicht krijgen in eventuele toename van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in Nederland en de bijdrage van het ontheffingbeleid hieraan.
- Inzicht krijgen in de ontwikkelingen rond uitvoering en uitwerking van de Europese regelgeving (EG verordening 1452/2003) in het buitenland.

De evaluatie van de databank en het ontheffingbeleid biologisch uitgangsmateriaal laat zien dat de diverse gebruikers over het algemeen tevreden zijn over het functioneren hiervan. Aan de hand van opmerkingen zijn aanbevelingen ter verbetering van de databank en het ontheffingbeleid opgesteld. Deze aanbevelingen zijn onderaan deze samenvatting opgenomen.

Het doel van de Europese Verordening 1452/2003 is echter niet om een goed werkende databank of ontheffingbeleid te introduceren maar om het gebruik van biologisch geproduceerd zaad- en pootgoed fors te stimuleren. Exacte cijfers over het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in Nederland of in het buitenland zijn nauwelijks voor handen. Voorzichtigheid is dus geboden aangezien bijna alle informatie in deze evaluatie is gebaseerd op indrukken van betrokkenen.

Het beeld dat geschetst wordt door de betrokkenen is dat er sprake is van een kleine toename van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in Nederland; vooral door een kleine toename in het gebruik van gewassen die op de Nederlandse Annex staan. Het aantal ontheffingen dat is afgegeven in de periode januari tot en met mei is in

<sup>1</sup> Verordening (EEG) Nr. 2092/91 VAN DE RAAD, van 24 juni 1991, inzake de biologische productiemethoden en aanduidingen op landbouwproducten en levensmiddelen (PB L 198 van 22.7.1991, blz. 1).

<sup>2</sup> Verordening (EG) Nr. 1452/2003 VAN DE COMMISSIE, van 14 augustus 2003, tot handhaving van de in artikel 6, lid 3, onder a), van Verordening (EEG) nr. 2092/91 vastgestelde uitzonderingsbepaling ten aanzien van bepaalde soorten zaaizaad en vegetatief teeltmateriaal en tot vaststelling van procedurebepalingen en criteria voor die uitzonderingsbepaling (PB L 206 van 15.8.2003, blz. 17).

2004 en 2005 vrijwel gelijk. Wel wordt onderkend dat het aanvragen van een ontheffing een bijdrage levert aan het bewustzijn van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal.

Ook in andere landen in Europa is volgens de diverse betrokkenen sprake van een kleine toename van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal, maar deze toename varieert per land. In Engeland en Denemarken schrijft men de toename van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal toe aan een streng ontheffingbeleid. In Frankrijk en Spanje is de toename volgens betrokkenen niet zozeer het gevolg van een streng ontheffingbeleid maar eerder aan de toename van het bewustzijn van de telers. In deze landen werd voorheen nauwelijks biologisch uitgangsmateriaal gebruikt maar de wetgeving heeft biologisch uitgangsmateriaal onder de aandacht gebracht bij de telers. In België is 2004 als overgangsjaar gezien waarin het verkrijgen van een ontheffing eenvoudig was. Het aantal telers dat totaal geen biologisch zaad gebruikt is in 2004 niet afgenomen. In 2005 heeft België de regels voor het afgeven van een ontheffing aangescherpt en een nationale Annex opgesteld. Opvallend is dat er over Duitsland in vergelijking tot Engeland en België weinig informatie gevonden is. Ook de informatie op de website van de databank van Duitsland is gering. Duitsland is wel het belangrijkste exportland voor de Nederlandse zaadbedrijven.

Vier Europese lidstaten, nl. Engeland, Duitsland, België en Luxemburg, zijn aangesloten bij de databank OrganicXseeds<sup>3</sup>. Er is echter van afstemming tussen deze landen in de uitvoering van de Europese Verordening op het gebied van biologisch uitgangsmateriaal geen sprake. De website OrganicXseeds kent in ieder land een min of meer gelijke structuur maar de site wordt in ieder land anders ingevuld. Ieder aangesloten land heeft bovendien zijn eigen ontheffingbeleid geïntroduceerd met verschillende gewascategorieën.

#### **Aanbevelingen databank**

- De nationale Annex is op de startpagina van de databank verstoppt achter de info button (“i”). Een duidelijke verwijzing naar de Annex op de startpagina is wenselijk. Verder zou het een verbetering zijn als achter de rassen op de databank wordt vermeld of het een gewas van de Annex betreft.
- Zaadbedrijven hebben momenteel geen overzicht van de door hun geregistreerde rassen op de databank, dit is wel wenselijk. De databank kan worden uitgebreid met een zoekfunctie die het mogelijk maakt een overzicht te genereren van rassen die één zaadleverancier kan aanleveren. Als dit niet mogelijk is kan Naktuinbouw éénmaal per jaar de zaadleveranciers een overzicht sturen van de door hun geregistreerde rassen.
- Er zijn nog steeds zaadbedrijven die bewust rassen niet vermelden op de databank. Vooral voor gewassen die wel op de nationale Annex staan is dit een probleem. Het ministerie van LNV of Naktuinbouw kan een oproep richten aan zaadleveranciers om in ieder geval de rassen van de gewassen die op de nationale Annex staan te registreren op de databank. Als aan deze oproep geen gehoor wordt gegeven kunnen óf de gewassen worden verwijderd van de Annex zonder vermelding van rassen op de databank óf kan voor telers een overzicht op de databank worden geplaatst van leveranciers die de gewassen van de Annex leveren.
- De gewasindeling is verbeterd ten opzichte van vorig jaar, men geeft over het algemeen aan dat men er goed mee kan werken. Toch is de gewasindeling nog voor verbetering vatbaar. Het zoekveld “klaver” of “mosterd” levert geen resultaat (er staat “niets gevonden”) zodat telers ten onrechte een ontheffing aanvragen. Alleen “witte klaver”, “rode klaver” of “gele mosterd” leveren het gewenste zoekresultaat op.
- De informatie op de databank is over het algemeen “up-to-date”. Als er een knelpunt wordt geconstateerd is dit meestal te wijten aan het zaadbedrijf dat wijzigingen in aanbod niet heeft doorgegeven. Skal kan de bevoegdheid krijgen om Naktuinbouw te informeren als een ras niet meer geleverd kan worden.

---

<sup>3</sup> <http://www.organicxseeds.com/>



Naktuinbouw kan vervolgens, met kennisgeving aan het zaadbedrijf, het ras van de databank verwijderen.

- Voor plantenkwekers is de vorm waarin het zaad beschikbaar is van belang (“gepilleerd” of “ongepilleerd”). Een vermelding van de vorm waarin het zaad beschikbaar is, is daarom wenselijk.
- Drie belangrijke redenen voor ondernemers om te kiezen voor gangbaar uitgangsmateriaal zijn: onbekendheid met de eigenschappen, de mindere kwaliteit en/of het beperkte aanbod van biologische rassen. Door extra aandacht in de onderzoeksaanbesteding te vragen voor de biologische rassen kan de bekendheid onder telers worden vergroot en de eigenschappen mogelijk verbeterd. Enkele ondernemers hadden het verzoek om op de databank te verwijzen naar beschikbare informatie over de eigenschappen van een ras.
- Vanuit de sector boomteelt is er het verzoek om naast aardappel en zaadgewassen ook vegetatief uitgangsmateriaal op te nemen in de databank. Ook in Denemarken staat vegetatief uitgangsmateriaal geregistreerd op de databank. Momenteel zijn er al gesprekken tussen de sector en Naktuinbouw over de mogelijkheden en wensen.

#### **Aanbevelingen ontheffingbeleid**

- De Nederlandse Annex wordt door velen als een moedige maar zeer kleine stap gezien. De meeste ondervraagden, inclusief agrarisch ondernemers, geven aan dat de nationale Annex met meer gewassen gevuld kan worden.
- Veel partijen dringen aan op het vullen van de Europese Annex. Een Europese Annex heeft minder nadelige gevolgen voor de concurrentiepositie van de Nederlandse telers dan een nationale Annex. Bovendien heeft een Europese Annex meer effect op het stimuleren van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal.
- Mocht op Europees niveau geen overeenkomst worden bereikt over een Annex dan wordt aanbevolen om op korte termijn samenwerking te zoeken met de voor Nederland belangrijke exportlanden. Hierbij zijn vooral kansen in:
  - België (heeft sinds kort een nationale Annex en onderzoek onder telers laat zien dat er zeker bereidheid is tot het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal);
  - Engeland (presenteren zichzelf als voorloper in toename gebruik biologisch uitgangsmateriaal);
  - Denemarken (streng ontheffingenbeleid); en
  - Duitsland (belangrijke afzetmarkt voor Nederlandse zaadbedrijven).
- In een enkel geval moesten gewassen die geplaatst waren op de nationale Annex later worden verwijderd. Deze veranderingen leveren extra werk op voor de controlerende organisatie en onzekerheid voor de ondernemers. Zorgvuldigheid bij het opstellen van de Annex is daarom van groot belang.
- In Engeland is de percentageregeling een effectief instrument gebleken om het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal te stimuleren. In Nederland kan de percentageregeling (mogelijk op initiatief vanuit de telers) worden uitgetoetst voor enkele gewassen.
- De EU landen rapporteren het aantal afgegeven ontheffingen in de “EU landen rapporten” maar deze informatie is echter lastig te interpreteren. Het is daarom gewenst dat landen ook rapporteren voor welke gewassen (bijna) geen ontheffingen worden afgegeven (de nationale Annex).
- Voor de plantenkwekers is niet altijd duidelijk wie verantwoordelijk is voor het aanvragen van een ontheffing bij een levering aan het buitenland. Dit punt kan voorgelegd worden aan Skal en eventueel met behulp van Directie Juridische Zaken van LNV worden uitgewerkt. De procedure kan onder de aandacht worden gebracht in bijvoorbeeld de nieuwsbrief van Skal.



# 1 Inleiding

In de EG verordening 2092/1991<sup>4</sup> is bepaald dat in de biologische landbouw alleen zaad of vegetatief teeltmateriaal mag worden gebruikt dat is geproduceerd volgens de biologische productiemethode. Volgens de aanvullende Europese Verordening 1452/2003<sup>5</sup> die per 1 januari 2004 is ingegaan blijft het echter mogelijk om gangbaar geproduceerd zaad- en pootgoed te gebruiken voor gewassen die niet op een zogenaamde "lijst" of in een "bijlage" staan. De bijlage zoals die wordt genoemd in EG verordening 1452/2003 wordt ook wel de Europese Annex genoemd. Op dit moment staan er nog geen gewassen op de Europese Annex. Iedere lidstaat is vrij om een nationale Annex op te stellen, de lijst met gewassen waarvoor geen ontheffing wordt verleend voor het gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal.

Iedere EU-lidstaat is verplicht om vanaf 1 januari 2004 een werkende elektronische databank te hebben, waarin de rassen staan vermeld waarvan biologisch zaad beschikbaar is. De bedoeling van de databank en nationale Annex is dat er door biologische boeren meer gebruik wordt gemaakt van biologisch uitgangsmateriaal.

Directie Landbouw wil graag een evaluatie van de Nederlandse databank en het ontheffingsbeleid biologisch uitgangsmateriaal. Deze evaluatie heeft drie doelstellingen:

- Inzicht krijgen in het functioneren van de databank en het ontheffingsbeleid. Dit resulteert waar nodig in aanbevelingen voor verbetering.
- Inzicht krijgen in eventuele toename van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in Nederland en de bijdrage van het ontheffingsbeleid hieraan.
- Inzicht krijgen in de ontwikkelingen rond uitvoering en uitwerking van de Europese regelgeving (EG verordening 1452/2003) in het buitenland.

Voor dit rapport is naast informatie van literatuur en databanken van de EU lidstaten vooral gebruik gemaakt van enquêtes en interviews van gebruikers van de Nederlandse databank. De aanbevelingen in het rapport zijn mede gebaseerd op:

- Interviews met 10 agrarisch ondernemers;
- Schriftelijke enquête Plantum;
- Schriftelijke enquête Skal;
- Schriftelijke enquête Naktuinbouw;
- Schriftelijke enquête 2 zaadbedrijven;
- Schriftelijke enquête 2 plantenkwekers;
- Informatie van Biologica.

---

<sup>4</sup> Verordening (EEG) Nr. 2092/91 VAN DE RAAD, van 24 juni 1991, inzake de biologische productiemethoden en aanduidingen op landbouwproducten en levensmiddelen (PB L 198 van 22.7.1991, blz. 1).

<sup>5</sup> Verordening (EG) Nr. 1452/2003 VAN DE COMMISSIE, van 14 augustus 2003, tot handhaving van de in artikel 6, lid 3, onder a), van Verordening (EEG) nr. 2092/91 vastgestelde uitzonderingsbepaling ten aanzien van bepaalde soorten zaaizaad en vegetatief teeltmateriaal en tot vaststelling van procedurebepalingen en criteria voor die uitzonderingsbepaling (PB L 206 van 15.8.2003, blz. 17).



## 2 De Nederlandse databank en het ontheffingbeleid

### 2.1.1 Achtergrond

De Europese regelgeving geeft de kaders maar biedt iedere lidstaat ook ruimte om deze regelgeving te interpreteren en te vertalen naar een nationaal beleid. Door de ruimte in de aanvullende Europese Verordening 1452/2003<sup>6</sup> hebben de lidstaten verschillende elektronische databanken maar ook ieder een eigen invulling van het ontheffingbeleid.

In Nederland is in opdracht van het ministerie van LNV een elektronische databank opgezet en beheerd door Naktuinbouw. Van rassen die in de databank staan vermeld, en waar dus biologisch zaad van beschikbaar is, mag alleen biologisch geteeld zaad worden gebruikt.

In Nederland zijn de gewassen verdeeld in drie categorieën:

- I. Gewassen waarvoor geen ontheffing wordt afgegeven omdat er voldoende biologisch zaaizaad aanwezig is (nationale Annex).
- II. Gewassen waarbij ontheffing mogelijk is omdat er wel biologisch teeltmateriaal beschikbaar is maar niet in voldoende mate of voor alle teeltwijzen.
- III. Gewassen waarvoor een algemene ontheffing wordt gegeven omdat geen biologisch teeltmateriaal beschikbaar is.

Meer informatie over het ontheffingbeleid staat in paragraaf 5.1.3.

Voor het indelen van de gewassen in de verschillende categorieën wordt gewerkt met expertgroepen waarin alle belangengroeperingen zijn vertegenwoordigd.

### 2.1.2 Veranderingen databank en ontheffingbeleid ten opzichte van 2003

Het functioneren van de databank, de annex en het ontheffingbeleid zijn vorig jaar door Directie Kennis geëvalueerd. Dit heeft geresulteerd in het rapport "Biologisch uitgangsmateriaal" (Lekkerkerk, 2004). Mede aan de hand van de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen uit dit rapport zijn de volgende veranderingen doorgevoerd.

- De structuur voor het afgeven van ontheffingen is gewijzigd per 1 januari 2005. Dit betekent dat de teler ontheffingen kan blijven aanvragen en indienen bij Skal. Anders dan in voorgaande jaren verleent niet Dienst Regelingen maar Skal de ontheffing. Net als Dienst Regelingen maakt Skal hierbij gebruik van informatie over gewassen in de Annex en de gegevens, zoals opgenomen in de databank voor biologisch teeltmateriaal.
- De gewasindeling op de databank is veranderd.
- In 2005 zijn de nationale Annex en de categorie waarvoor een algehele ontheffing geldt, aangepast op basis van de adviezen van de expertgroepen. In

---

<sup>6</sup> Verordening (EG) Nr. 1452/2003 VAN DE COMMISSIE, van 14 augustus 2003, tot handhaving van de in artikel 6, lid 3, onder a), van Verordening (EEG) nr. 2092/91 vastgestelde uitzonderingsbepaling ten aanzien van bepaalde soorten zaaizaad en vegetatief teeltmateriaal en tot vaststelling van procedurebepalingen en criteria voor die uitzonderingsbepaling (PB L 206 van 15.8.2003, blz. 17).

Bijlage 1 staat het overzicht van de gewassen in categorie I, II en III voor 2005<sup>7</sup>. De veranderingen ten opzichte van 2004 staan ook in deze bijlage vermeld. In 2005 staan, vooral in de categorie groentegewassen, meer gewassen op de nationale Annex. De lijst met gewassen waarvoor een algemene derogatie geldt is ook uitgebreid met een aantal gewassen waarvan is vastgesteld dat ze niet biologisch vermeerderd worden.

---

<sup>7</sup> In het begin van 2005 zijn witte klaver en bruine boon van de nationale Annex afgehaald en op de lijst gezet van gewassen waarbij ontheffing mogelijk is omdat er wel biologisch teeltmateriaal beschikbaar is maar niet in voldoende mate of voor alle teeltwijzen.

## 3 Bevindingen databank en ontheffingbeleid

In onderstaand hoofdstuk staan de bevindingen van gebruikers van de databank en enkele betrokken partijen genoteerd. Ook is gekeken naar hun ervaringen met het ontheffingbeleid. Over het geheel genomen worden beide positief beoordeeld; de opmerkingen zijn waar nodig vertaald in aanbevelingen.

### 3.1 Bevindingen databank

#### 3.1.1 Gebruik databank

Er wordt veel gebruik gemaakt van de databank biologisch uitgangsmateriaal. In de maanden mei tot en met december 2004 werd de databank gemiddeld 460 keer per maand bezocht. De maanden januari tot en met mei 2005 gemiddeld 1000 keer per maand. De hoge bezoekers aantallen in de eerste maanden van het jaar zijn te verklaren doordat in deze maanden de teeltplannen worden opgesteld en de bestellingen voor het uitgangsmateriaal worden gedaan.

Een aantal geïnterviewde telers geeft aan de databank nooit te gebruiken en de informatie te verwerven via de zaadleverancier, plantenkweker, voorlichter of coöperatie.

#### 3.1.2 Inrichting databank

De geïnterviewde telers vinden over het algemeen de databank gebruikersvriendelijk. Een punt van verbetering is de zichtbaarheid van de Nederlandse Annex op de databank. De nationale Annex is op de startpagina van de databank verstopt achter de info button ("i"). Beter zou zijn als op de startpagina duidelijk wordt verwezen naar de Annex. Een suggestie is ook om in de databank met een simpele verwijzing achter het ras aan te geven of een gewas wel of niet op de Nederlandse Annex staat.

De gewasindeling is verbeterd ten opzichte van vorig jaar, men geeft over het algemeen aan dat men er goed mee kan werken. Toch is er ook een enkele reactie dat de gewasindeling nog voor verbetering vatbaar is. In het rapport "Biologisch uitgangsmateriaal 2004" werd al geconstateerd dat geen resultaat wordt gevonden als je het zoekveld "klaver" of "mosterd" intikt. Er staat dan "niets gevonden" zodat een teler denkt dat het betreffende gewas niet biologisch beschikbaar is. Er worden hierdoor ten onrechte ontheffingen aangevraagd. Klaver en mosterd staan er wel degelijk in, maar worden alleen gevonden als je "witte klaver", "rode klaver" of "gele mosterd" zoekt (Lekkerkerk, 2004).

Voor plantenkwekers is de vorm waarin het zaad beschikbaar is van belang. Bijvoorbeeld of het zaad "gepilleerd" dan wel "ongepilleerd" is. "Ongepilleerd zaad" van bijvoorbeeld sla kan niet door alle plantenkwekers gebruikt worden. Een vermelding van de vorm waarin het zaad beschikbaar is, is voor deze gebruikers daarom wenselijk.

#### 3.1.3 Beschikbaarheid van rassen die op de databank staan

De informatie op de databank is over het algemeen "up-to-date". Naktuinbouw krijgt in vergelijking met vorig jaar veel meer meldingen dat rassen zijn uitverkocht en van de databank af kunnen. De door de zaadbedrijven gewenste correcties worden snel doorgevoerd. Een wijziging wordt binnen 3 dagen afgehandeld maar doorgaans dezelfde dag. Als er een knelpunt wordt geconstateerd, is dit meestal te wijten aan het zaadbedrijf dat wijzigingen in aanbod niet heeft doorgegeven. Volgens het

rapport “Biologisch uitgangsmateriaal” van Lekkerkerk et. al. (2004) is er ook een andere reden waarom zaadbedrijven er niet altijd belang bij hebben te melden dat de zaadvoorraad op is. De teler die belt krijgt te horen dat het gewenste ras op is, maar krijgt ook informatie over alternatieve rassen die het zaadbedrijf levert. De kans op aankoop bij de betreffende leverancier neemt hierdoor toe. Uit dit rapport komt ook de aanbeveling dat Skal de bevoegdheid zou moeten krijgen om Naktuinbouw te informeren. Naktuinbouw kan vervolgens, met kennisgeving aan het zaadbedrijf, het ras van de databank verwijderen.

Zaadleveranciers geven aan dat lastig te controleren is welke rassen er van hun bedrijf geregistreerd staan in de databank. Hierdoor ontstaan fouten; rassen worden niet geregistreerd of niet verwijderd. Dit probleem kan worden opgelost door op de databank een zoekfunctie te maken naar rassen die een zaadleverancier kan aanleveren.

Op de Franse databank is het mogelijk om van één zaadleverancier alle aangeboden rassen te sorteren. Zo kan de zaadleverancier makkelijk controleren of zijn aanbod nog actueel is en ondernemers kunnen makkelijk kijken wat voor rassen een leverancier beschikbaar heeft. Als dit op de Nederlandse databank niet mogelijk is, kan Naktuinbouw éénmaal per jaar de zaadleveranciers een overzicht sturen van de door hun geregistreerde rassen. Eén zaadleverancier geeft aan voorkeur te hebben voor het zelf in kunnen voeren van mutaties in de databank. De ontwikkeling van zo’n systeem met toegangscode is kostbaar en biedt geen garantie dat de databank sneller geactualiseerd wordt.

Er zijn nog steeds zaadbedrijven die bewust rassen niet vermelden op de databank om de verkoop van gangbaar zaad van hetzelfde ras mogelijk te maken. De biologische teler kan dan zelf kiezen tussen gangbaar of biologisch zaad (van hetzelfde ras). Hierdoor staan dus niet alle beschikbare rassen vermeld in de databank. Vooral voor gewassen die wel op de nationale Annex staan is dit een probleem. Een teler vindt geen leveranciers op de databank maar is wel verplicht biologisch zaad te gebruiken. Het ministerie van LNV of Naktuinbouw kan een oproep richten aan zaadleveranciers om in ieder geval de rassen van de gewassen die op de nationale Annex staan te vermelden. Als hier geen gehoor aan wordt gegeven kunnen óf de gewassen zonder geregistreerde rassen op de databank worden verwijderd van de Annex óf voor de telers moet een overzicht worden gemaakt welke leveranciers biologisch uitgangsmateriaal van de gewassen op de Annex leveren.

#### **3.1.4 Eigenschappen en kennis van biologisch uitgangsmateriaal**

Door veel telers wordt de kwaliteit van het biologisch uitgangsmateriaal ervaren als iets minder dan dat van gangbaar uitgangsmateriaal. Met name “minder kiemkracht” wordt genoemd. Telers zijn soms niet tevreden of niet bekend met de biologische rassen, ze geven daarom de voorkeur aan gangbaar uitgangsmateriaal. Over het algemeen vindt men dan ook dat er meer rassen beschikbaar zouden moeten zijn. Hiermee samenhangend geeft een van de zaadleveranciers aan dat er vaak onvoldoende kennis over biologische rassen is. Hoofdrassen van zaadbedrijven die geen biologische uitgangsmateriaal aanbieden staan uiteraard niet op de databank. Telers zien in de databank niet hun vertrouwde ras, maar wel een aantal voor hen onbekende. Soms staan rassen in de Nederlandse database die vooral verkocht worden in Duitsland en/of Frankrijk. Die rassen zijn dan in Nederland minder bekend. Door extra aandacht in de onderzoeksaanbesteding te vragen voor de eigenschappen van (nieuwe) biologische rassen kan, via de kennisnetwerken van de onderzoeksinstelling, de bekendheid onder telers worden vergroot. Enkele ondernemers hadden het verzoek om beschikbare informatie over de eigenschappen van een ras op te nemen in de databank.

#### **3.1.5 Vegetatief uitgangsmateriaal**

Vanuit de sector boomteelt is er het verzoek om naast aardappel en zaadgewassen ook vegetatief uitgangsmateriaal op te nemen in de databank. Hierbij is het van belang dat gegevens over aantallen en maten van de bomen worden meegenomen. Momenteel zijn er al gesprekken tussen de sector en Naktuinbouw over de mogelijkheden.



## **3.2 Bevindingen ontheffingbeleid**

### **3.2.1 Aantal verleende ontheffingen**

Dienst Regelingen heeft in 2004 in totaal 1.628 ontheffingen afgegeven. Tot en met mei 2004 was het aantal 1.211. Sinds januari 2005 geeft Skal de ontheffingen af. Van januari 2005 tot en met mei 2005 was dit een vergelijkbaar aantal van 1.219 ontheffingen van 550 rassen.

### **3.2.2 Snelheid verlenen ontheffingen**

Het afgeven van ontheffingen is gewijzigd per 1 januari 2005. De teler kan ontheffingen blijven aanvragen bij Skal maar nu verleent niet Dienst Regelingen maar Skal de ontheffing. Deze wijziging heeft geleid tot een snellere afwerking van de procedure. De geïnterviewde telers zijn dan ook zeer tevreden over de snelheid waarmee de afhandeling van de ontheffingen door Skal geschiedt.

In een enkel geval was de ontheffing niet op tijd binnen voor het geplande zaai- of poottijdstip. Doorgaans is dit te wijten aan andere factoren. Ten gevolge van bijvoorbeeld weersomstandigheden moest een teler wel eens op het laatst uitwijken naar een ander ras waardoor te laat een ontheffing werd aangevraagd.

### **3.2.3 Helderheid procedure**

Alle ondervraagde telers vinden de procedure duidelijk en ondervinden geen problemen met het aanvragen van een ontheffing.

Voor de plantenkwekers is niet altijd duidelijk wie verantwoordelijk is voor het aanvragen van de ontheffing bij een levering aan het buitenland. Moet de Nederlandse plantenkweker de ontheffing bij Skal aanvragen of moet de buitenlandse teler het bij de betreffende nationale controle organisatie aanvragen. Dit punt kan voorgelegd worden aan Skal en eventueel met behulp van Directie Juridische Zaken van LNV worden uitgewerkt. De procedure kan in de nieuwsbrief van Skal worden gepubliceerd.

### **3.2.4 Beoordeling ontheffingsaanvraag**

Door Skal wordt zorgvuldig gehandeld conform de interpretatie van de verordening door de Nederlandse overheid. Voor de beoordeling van een ontheffingsaanvraag wordt soms door Skal een expert ingeschakeld. De expert beoordeelt of de agrarische ondernemer valide argumenten aandraagt voor het gebruiken van gangbaar uitgangsmateriaal. Aanvullend aan de regelgeving is dit een zeer goed werkend instrument.

### **3.2.5 Annex**

De Nederlandse Annex wordt door velen als een moedige maar zeer kleine stap gezien. De meeste ondervraagden, inclusief agrarisch ondernemers, geven aan dat de nationale Annex met meer gewassen gevuld kan worden.

De "kip-ei situatie" van vraag en aanbod van biologisch uitgangsmateriaal wordt pas echt doorbroken als de Europese Annex gevuld gaat worden. Veel partijen dringen hierop aan. Vooral omdat een Europese Annex minder effect heeft op de concurrentiepositie van de Nederlandse telers dan een nationale Annex. Het recent uitgebrachte rapport "Concurrentieanalyse biologisch uitgangsmateriaal" van de Wolf et al. (2005) geeft meer informatie over de effecten van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal op de kostprijs van diverse producten. In het "UK Annual Derogation Report 2004" staat dat de meerkosten van het biologisch uitgangsmateriaal niet worden verhaald op de klanten. De 20-25% meerkosten in vergelijking tot gangbaar uitgangsmateriaal gaan daarmee ten koste van de opbrengsten van de biologische ondernemers.

Mocht op Europees niveau geen overeenkomst worden bereikt over een Annex dan wordt aanbevolen samenwerking te zoeken met de voor Nederland belangrijke (export)landen.

Hierbij zijn vooral kansen in:

- België (die zelf recent een nationale Annex hebben opgesteld en onderzoek onder telers laat zien dat er zeker animo en bereidheid is voor het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal);
- Engeland (presenteren zichzelf als voorloper in toename gebruik biologisch uitgangsmateriaal);
- Denemarken (streng ontheffingenbeleid); en
- Duitsland (belangrijke afzetmarkt voor Nederlandse zaadbedrijven).

Afgelopen jaar zijn in een enkel geval gewassen die geplaatst waren op de nationale Annex later verwijderd omdat er wel biologisch teeltmateriaal beschikbaar is maar niet in voldoende mate of voor alle teeltwijzen. Deze veranderingen leveren extra werk op voor de controlerende organisatie en onzekerheid voor de ondernemers. Zorgvuldigheid bij het opstellen van de Annex is daarom van groot belang.

Er bestaat in het algemeen een positieve houding ten aanzien van het uitbreiden van de nationale Annex. Alle partijen zijn het er over eens dat het vullen van de Europese Annex de voorkeur verdient.

## 4 Het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal

In het vorige hoofdstuk is geconcludeerd dat de databank en het ontheffingbeleid in Nederland beide goed functioneren. Het doel van de Europese Verordening 1452/2003<sup>8</sup> is natuurlijk niet om een goed werkende databank of ontheffingbeleid te introduceren maar om het gebruik van biologisch geproduceerd zaad- en pootgoed fors te stimuleren.

### 4.1 Nederland

In ieder interview dat is gehouden en iedere enquête die is afgenomen is de vraag voorgelegd of men de indruk heeft dat er meer gebruik wordt gemaakt van biologisch uitgangsmateriaal sinds de nieuwe regelgeving omtrent het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal van kracht is geworden (januari 2004). Aan agrarische ondernemers is gevraagd of ze op hun bedrijf meer biologisch uitgangsmateriaal zijn gaan gebruiken en aan zaadbedrijven en plantenkwekers is gevraagd of ze meer biologisch uitgangsmateriaal in Nederland hebben afgezet.

De agrarisch ondernemers geven aan slechts in een enkel geval van gangbaar naar biologisch uitgangsmateriaal te zijn geswitcht. In alle gevallen betrof dit een gewas dat op de nationale Annex staat. Het merendeel van de ondernemers gebruikte al biologisch uitgangsmateriaal voor de gewassen die nu op de Annex staan. Voor de gewassen uit categorie II gaven de meeste ondernemers toch de voorkeur aan gangbaar uitgangsmateriaal. Hierbij werd vaak aangegeven dat ze minder bekend zijn met de biologische rassen of de kwaliteitseigenschappen te laag of de prijs te hoog vinden. Wel wordt onderkend dat het aanvragen van een ontheffing een bijdrage levert aan het bewustzijn van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal.

Het beeld dat de ondernemers schetsen, komt overeen met het beeld dat de zaadbedrijven schetsen. Zij geven aan dat van de gewassen die op de nationale Annex staan al ruim voldoende biologisch aanbod voorhanden was waardoor er in hoge mate biologisch zaad gebruikt werd. Sinds de introductie van de nationale Annex is er daarom slechts sprake van een lichte toename van de afzet van biologisch uitgangsmateriaal voor deze gewassen. Van de overige gewassen is de mogelijkheid voor de aanvraag van een ontheffing vrijwel onbeperkt (er is altijd wel een geschikt ras niet biologisch beschikbaar). In deze categorie gewassen is volgens de zaadbedrijven dan ook nauwelijks groei ontstaan.

Volgens de website van Plantum<sup>9</sup> is duidelijk meer vraag naar biologisch uitgangsmateriaal voor akkerbouwgewassen. Voor groentegewassen is de vraag in Nederland niet toegenomen voor de gewassen die niet op de Annex staan. Voor gewassen die wel op de Annex staan is de vraag wel licht toegenomen.

---

<sup>8</sup> Verordening (EG) Nr. 1452/2003 VAN DE COMMISSIE, van 14 augustus 2003, tot handhaving van de in artikel 6, lid 3, onder a), van Verordening (EEG) nr. 2092/91 vastgestelde uitzonderingsbepaling ten aanzien van bepaalde soorten zaaizaad en vegetatief teeltmateriaal en tot vaststelling van procedurebepalingen en criteria voor die uitzonderingsbepaling (PB L 206 van 15.8.2003, blz. 17).

<sup>9</sup> [http://www.plantum.nl/biologisch\\_uitgangsmateriaal.htm](http://www.plantum.nl/biologisch_uitgangsmateriaal.htm)

## 4.2 Het buitenland

Net als in Nederland is het in het buitenland lastig om informatie te vinden over de toename van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal. In deze paragraaf hebben we de gevonden informatie gebundeld om de lezer een idee te geven van de ontwikkelingen in buitenland. De informatie in deze paragraaf is gebaseerd op verschillende “EU landen rapporten”, contactpersonen in België, literatuur en de ervaringen van zaadbedrijven en plantenkwekers met afzet in het buitenland. De indruk is dat er, net als in Nederland, sprake is van een hele lichte stijging van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal maar dat de toename per land sterk verschilt.

### *Engeland*

Volgens het “UK Annual Derogation report 2004” is in Engeland het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in de afgelopen vijf jaar sterk toegenomen. Op de biologische bedrijven is gemiddeld 70% van het uitgangsmateriaal van biologische oorsprong. De databank heeft volgens het rapport bijgedragen aan een betere informatievoorziening over de beschikbaarheid en verkrijgbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal.

### *België*

In het Vlaamsche rapport “Resultaten enquête biologisch zaaizaad 2004” staat dat ongeveer 30% van de telers in 2004 totaal geen biologisch zaad gebruikt op het bedrijf en dat dit nagenoeg gelijk is aan 2003.

### *Frankrijk*

Volgens de website van Plantum is ook in Frankrijk geconstateerd dat er een toename is van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal. Ook in enkele enquêtes wordt aangegeven dat er een toename is in het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in zuidelijke lidstaten en in Frankrijk in het bijzonder. Deze toename wordt niet zo zeer toegeschreven aan een streng ontheffingbeleid in de betreffende landen maar eerder aan toename van het bewustzijn onder de agrarisch ondernemers. In Spanje en Frankrijk werd voor 2004 bijna alleen gangbaar uitgangsmateriaal gebruikt. Dit in tegenstelling tot de noordelijke landen zoals Nederland, Duitsland en bijvoorbeeld Denemarken waar voor 2004 het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal niet ongewoon was. In de afgelopen twee jaar is door de regelgeving het aanbod en beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal onder de aandacht gebracht.

### *Denemarken*

Denemarken staat bekend als land zonder Annex maar met een zeer streng ontheffingbeleid. Dit strenge beleid heeft bijgedragen aan een toename van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal.

## 5 Ontwikkelingen in het buitenland

Het is belangrijk voor LNV om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen rond de databanken en ontheffingsbeleid in het buitenland. Aangezien landen, afgezien van het aantal afgegeven ontheffingen, geen verplichting hebben om informatie te publiceren, zijn de beschikbare gegevens per land zeer variabel. In dit hoofdstuk ligt de nadruk op de landen Engeland, België en Duitsland; in een enkel geval staat er aanvullende relevante informatie uit een ander land. Opvallend is dat er over Duitsland in vergelijking tot Engeland en België weinig informatie gevonden is. Ook informatie op de website van de databank van Duitsland is gering, terwijl juist Duitsland voor de Nederlandse zaadbedrijven een belangrijk exportland is.

Informatie voor dit hoofdstuk is verkregen via de EU landenrapporten, de databank OrganicXseeds, contactpersonen in België, Eco-PB newsletter en de enquêteformulieren van de zaadbedrijven en plantenkwekers. In de EU rapporten staat wel informatie over het aantal afgegeven ontheffingen maar deze informatie is niet te interpreteren omdat het afhankelijk is van het aantal telers in het land, aantal kilogrammen en bijvoorbeeld de gewassen waarvoor geen ontheffing moet worden aangevraagd. Het verdient daarom de voorkeur dat landen rapporteren voor welke gewassen geen ontheffingen worden afgegeven, de nationale Annex.

### 5.1 Databank en bezoekersaantallen

Op de website<sup>10</sup> Organic Seeds van de Europese Commissie staat voor de meeste lidstaten de link vermeld naar de nationale databank. Vier Europese lidstaten (Duitsland, België, Luxemburg en Groot Brittannië) hebben de OrganicXseeds<sup>11</sup> databank aangeschaft. Deze door Zwitserland beheerde databank is een heel kleine stap naar meer afstemming in de uitvoering van de Europese Verordening op het gebied van biologisch uitgangsmateriaal. De website OrganicXseeds kent in ieder land een min of meer gelijke structuur maar de site wordt in ieder land anders ingevuld. Ook heeft ieder aangesloten land zijn eigen ontheffingbeleid geïntroduceerd met andere gewascategorieën.

De gezamenlijk website van OrganicXseeds (4 EU landen en Zwitserland) trekt tussen de 2.500 en 5.800 bezoekers per maand. In februari 2004 lag de piek op 5.767 bezoekers en in december van datzelfde jaar waren er slechts 2.597 bezoekers. De Nederlandse databank had gemiddeld 460 bezoekers per maand in datzelfde jaar.

### 5.2 Geregistreerde zaadleveranciers en rassen

Op de Nederlandse databank staan 29 Nederlandse en één Duitse leveranciers. Er staan 501 rassen van 88 verschillende gewassen aangeboden. (zie tabel 1)

---

<sup>10</sup> [http://europa.eu.int/comm/agriculture/qual/organic/seeds/links\\_en.htm](http://europa.eu.int/comm/agriculture/qual/organic/seeds/links_en.htm)

<sup>11</sup> <http://www.organicxseeds.com/>

### Engeland

In Engeland stonden in augustus 2004 63 zaadleveranciers en meer dan 700 rassen van 90 gewassen geregistreerd op de databank (ECO PB Newsletter Augustus/September 2004<sup>12</sup>)

### België

Op de Belgische Databank voor biologisch uitgangsmateriaal staan 283 rassen van 60 verschillende gewassen geregistreerd. Het aanbod is afkomstig van 8 zaadbedrijven. Van de 283 rassen zijn in juni 2005 186 rassen beschikbaar.

### Frankrijk

Op de Franse Databank voor biologisch uitgangsmateriaal<sup>13</sup> staan 550 rassen van 86 verschillende gewassen geregistreerd. In maart 2004 was het aanbod afkomstig van 59 zaadbedrijven (ECO PB Newsletter Maart 2004<sup>14</sup>).

Tabel 1 Aantal geregistreerde leveranciers, rassen en gewassen op de databank biologisch uitgangsmateriaal in verschillende EU lidstaten in 2004.

| Land      | Aantal leveranciers | Aantal gewassen | Aantal rassen |
|-----------|---------------------|-----------------|---------------|
| Nederland | 30                  | 88              | 501           |
| Engeland  | 63                  | 90              | 700           |
| Duitsland | -                   | -               | -             |
| België    | 8                   | 60              | 283 *         |
| Frankrijk | 59                  | 86              | 550           |

\* Waarvan in juni 2005 186 rassen beschikbaar zijn

De Nederlandse databank heeft weinig leveranciers in vergelijking tot Engeland en Frankrijk. Het aantal geregistreerde gewassen is nagenoeg gelijk als in beide andere landen maar er staan ook iets minder rassen geregistreerd.

## 5.3 Ontheffingsysteem, nationale Annex en aantallen ontheffingen

In de EU rapporten staat wel informatie over het aantal afgegeven ontheffingen maar deze informatie is niet te interpreteren omdat het afhankelijk is van het aantal telers in het land en bijvoorbeeld de gewassen waarvoor geen ontheffing moet worden aangevraagd. Het zou inzichtelijker zijn als landen ook zouden moeten rapporteren voor welke gewassen geen ontheffingen worden afgegeven, de nationale Annex. In Nederland zijn de gewassen verdeeld in drie categorieën:

- I. Gewassen waarvoor geen ontheffing wordt afgegeven omdat er voldoende biologisch zaai- of pootgoed aanwezig is (nationale Annex).
- II. Gewassen waarbij ontheffing mogelijk is omdat er wel biologisch teeltmateriaal beschikbaar is maar niet in voldoende mate of voor alle teeltwijzen.
- III. Gewassen waarvoor een algemene ontheffing wordt gegeven omdat geen biologisch teeltmateriaal beschikbaar is.

Voor gewassen uit categorie I (nationale Annex) wordt in principe geen ontheffing verleend. Het is de bedoeling dat ook van de gewassen uit categorie II zoveel mogelijk biologisch uitgangsmateriaal wordt gebruikt. Voor deze gewassen bestaat echter wel de mogelijkheid om ontheffing voor het gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal te krijgen. Dit kan bijvoorbeeld als blijkt dat van bepaalde gewassen geen of onvoldoende biologisch zaai- of pootgoed beschikbaar is of als de rassen waarvan wel voldoende biologisch materiaal beschikbaar is wat betreft eigenschappen niet

<sup>12</sup> <http://www.eco-pb.org/>

<sup>13</sup> <http://www.semences-biologiques.org/>

<sup>14</sup> <http://www.eco-pb.org/>

voldoen aan de wens van de teler of de markt. Het is dan aan Skal om deze aanvraag te beoordelen.

Voor de gewassen uit categorie III mag gangbaar uitgangsmateriaal worden gebruikt dat weliswaar niet ontsmet mag zijn en gentechvrij is. Hiervoor hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd (algehele derogatie).

Dienst Regelingen heeft in 2004 in totaal 1.628 ontheffingen afgegeven (zie tabel 2). Tot en met mei 2004 was het aantal 1.211. Sinds januari 2005 geeft Skal de ontheffingen af. Van januari 2005 tot en met mei 2005 was dit een vergelijkbaar aantal van 1219 ontheffingen van 550 rassen.

#### *Engeland*

Engeland heeft twee categorieën die overeenkomen met de Nederlandse categorie I en II. Daarnaast heeft Engeland ook een percentageregeling. Volgens het "UK Annual Derogation report 2004" wordt voor akkerbouwgewassen bijna 100% biologisch uitgangsmateriaal gebruikt. Pootgoedaardappelen vielen tot en met 2003 onder de percentageregeling maar in 2004 was het percentage opgelopen tot 100% en wordt alleen in bijzondere gevallen, zoals behoud van agrobiodiversiteit, een ontheffing afgegeven. Voor grasmengels is de percentageregeling nog steeds van kracht. In 2004 moest minimaal 50% van het uitgangsmateriaal voor het mengsel van biologische afkomst zijn. Voor 2005 en 2006 is dit percentage opgelopen tot 60%. Biologische ondernemers zijn verder verplicht om biologische variëteiten te benutten als deze vermeld staan op de databank OrganicXseeds.

In een presentatie op een Eco-PB<sup>15</sup> bijeenkomst in augustus 2004 deelde een expert uit Engeland mee dat er 9.000 ontheffingsaanvragen waren ontvangen (voornamelijk voor bloemkool, tomaten, maïs en alfalfa).

#### *Duitsland*

In Duitsland worden ontheffingen afgegeven op basis van gewascategorie. Gewassen in de databank zijn verdeeld over twee categorieën:

- gewassen waarvoor een generale ontheffing wordt afgegeven;
- gewassen waarvoor telers ontheffing moeten aanvragen middels een afzonderlijke aanvraag voor ieder ras.

Deze indeling komt overeen met de Nederlandse categorie II en III. Volgens het "Zusammenfassender Bericht Deutschlands für das Jahr 2004" zijn er in 2004 6.876 ontheffingen afgegeven.

#### *België*

In België wordt het jaar 2004 gezien als een overgangsjaar. De vertraging die is opgelopen met het opzetten van de nationale databank, de beperkte ervaring van de controlerende instanties en de beperkte beschikbaarheid van biologisch zaad worden hiervoor als redenen genoemd. Voor ondernemers betekende dit dat iedere onderbouwing voldoende was om gangbaar uitgangsmateriaal te mogen gebruiken. In 2005 is deze periode afgesloten. België heeft inmiddels een nationale Annex opgesteld het overzicht staat opgenomen in bijlage 2.

Alle andere gewassen vallen automatisch in de gewascategorie die overeenkomt met de Nederlandse categorie II, voor deze gewassen moet een ontheffing worden aangevraagd als men gangbaar uitgangsmateriaal wil gebruiken.

#### *Frankrijk*

Van Frankrijk is bekend dat meer dan 3.500 aanvragen voor ontheffing zijn geregistreerd, de meeste zijn voor groentegewassen.

---

<sup>15</sup> <http://www.eco-pb.org/>

Tabel 2 Aantal ontheffingen afgegeven in verschillende EU lidstaten in 2004

| Land      | Aantal ontheffingen |
|-----------|---------------------|
| Nederland | 1.628               |
| Engeland  | 9.000               |
| Duitsland | 6.876               |
| België    | -                   |
| Frankrijk | 3.500               |

## 5.4 Informatie over de eigenschappen van het zaad

In Nederland is zoals eerder aangegeven op de databank geen informatie te vinden over de eigenschappen van het uitgangsmateriaal. Ook in Duitsland en België is geen extra informatie op de databank beschikbaar over de eigenschappen van het biologisch uitgangsmateriaal.

### *Engeland*

De databank van Engeland is zeer uitgebreid en biedt veel informatie over de eigenschappen van het zaad. Op de website van OrganicXseeds UK staat een link naar het "Centre for Organic Seed Information (Cosi)<sup>16</sup>". Op deze website staat informatie over prestatiekenmerken van biologische en gangbare rassen.

## 5.5 Expertgroepen

Opvallend is dat niet alleen in Nederland maar in bijna alle landen gewerkt wordt met expertgroepen om de gewassen in de gehanteerde categorieën in te delen.

---

<sup>16</sup> <http://www.cosi.org.uk/>



# Literatuurlijst

- Eco PB Newsletters Januari 2004 t/m mei 2005 (<http://www.eco-pb.org/>)
- Resultaten enquête gebruik biologisch zaaizaad november-december 2004 (P.C.B.T.), België.
- Lekkerkerk, L., Arendse, W., Leferink, J. Biologisch uitgangsmateriaal; Ede, Oktober 2004 EC LNV Ede.
- Wolf P. L. de, Voort M. P. J. van der, Woerden S. C. van, Munneke F. J. Concurrentieanalyse biologisch uitgangsmateriaal; Wageningen, Januari 2005. <http://library.wur.nl/biola/bestanden/1756754.pdf>

## EU landen rapporten

- “UK Annual Derogation Report 2004”  
[http://212.249.198.56/oxs/static/pdf/UK\\_Annual\\_Derogation\\_Report\\_2004.pdf](http://212.249.198.56/oxs/static/pdf/UK_Annual_Derogation_Report_2004.pdf)
- “Zusammenfassender Bericht Deutschlands für das Jahr 2004”  
<http://212.249.198.56/oxs/do/Bericht>
- Rapport de Synthèse – Année 2004 – France [http://www.semences-biologiques.org/pages/RAPPORT\\_SYNTHESE\\_SEM\\_BIO\\_FR\\_2004.PDF](http://www.semences-biologiques.org/pages/RAPPORT_SYNTHESE_SEM_BIO_FR_2004.PDF)
- Report 2004 on Danish authorisations to use seed and seed potatoes and vegetative propagating material not produced by the organic production method in organic farming

## Overzicht Europese websites van de databank:

- [http://europa.eu.int/comm/agriculture/qual/organic/seeds/links\\_en.htm](http://europa.eu.int/comm/agriculture/qual/organic/seeds/links_en.htm)
- <http://www.organicxseeds.com/> (Databank UK, BE, DE en LU)

Website Nederlandse databank

- <http://www.biodatabase.nl>

Website Plantum

- [http://www.plantum.nl/biologisch\\_uitgangsmateriaal.htm](http://www.plantum.nl/biologisch_uitgangsmateriaal.htm)



# Bijlage 1 Nederlandse gewascategorie I en III

Tabel 1 Gewascategorie I nationale Annex 2005

| Landbouw gewassen                         | Groentegewassen                                     |
|-------------------------------------------|-----------------------------------------------------|
| Aardappel:                                | Andijvie-glad-open teelt (geheel) 1                 |
| - tafel-vroeg                             | Andijvie-krul-open teelt                            |
| - tafel-midden/laat                       | Basilicum, groen                                    |
| - frites/verwerking-vroeg                 | Bieslook                                            |
| - frites/verwerking-midden/laat-wit       | Capucijners                                         |
| - frites/verwerking-midden/laat-lichtgeel | Dille                                               |
| - frites/verwerking-midden/laat-geel      | Groen/bleekselderij, groen 1                        |
| Bladrammenas                              | Groenlof 2                                          |
| Gele mosterd                              | Kervel 2                                            |
| Granen:                                   | Knoflook                                            |
| - Gerst                                   | Koolraap <sup>1</sup>                               |
| - Haver                                   | Koolrabi, wit, vers                                 |
| - Winterrogge                             | Komkommer, groen, lang, zomer en herfst, mini       |
| - Tarwe                                   | Komkommer, groen, lang, vroeg, zaaidatum na 15 jan. |
| - Wintertriticale                         | Koriander                                           |
| Grassen:                                  | Marjolein                                           |
| - Engels raai                             | Meiraap                                             |
| Italiaans raai                            | Oregano                                             |
| Mengsels 1                                | Paprika, groen/rood, geblokt                        |
| Luzerne                                   | Peultjes                                            |
| Maïs (snij-en korrel)                     | Plantui, geel 1                                     |
| Rode klaver 1                             | Pompoen, oranje, herfst/bewaar                      |
|                                           | Pronkboon                                           |
|                                           | Raapstelen 2                                        |
|                                           | Sla open teelt 1                                    |
|                                           | - IJssla 1                                          |
|                                           | - Batavia 1                                         |
|                                           | - Bindsla 1                                         |
|                                           | - Kropsla 1                                         |
|                                           | - Lollo rossa en bionda 1                           |
|                                           | - Eikenbladsla 1                                    |
|                                           | Stokslaboon                                         |
|                                           | Stoksnijboon                                        |
|                                           | Radijs, open teelt                                  |
|                                           | Raddichio 2                                         |
|                                           | Rucola 2                                            |
|                                           | Tomaat medium los (80-120 gram)                     |
|                                           | Tomaat cocktail los (30-80 gram)                    |
|                                           | Tuinkers                                            |
|                                           | Thijm                                               |
|                                           | Winterpostelein 2                                   |
|                                           | Zomerpostelein 2                                    |

1 Deze gewassen zijn ten opzichte van 2004 nieuw aan de Annex voor 2005 toegevoegd

2 Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2004 nieuw toegevoegd aan de Annex 2005 omdat het aanbod weliswaar niet veranderd is ten opzichte van 2004, maar omdat het veelal een klein gewas betreft met beperkt doch toereikend aanbod van rassen waarvoor niet of nauwelijks ontheffingen in 2004 zijn aangevraagd.

Tabel 2 Gewassen die in 2005 zijn verwijderd van de nationale Annex

| Landbouwgewassen | Groentegewassen                                                                                                                                                                         |
|------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| -                | Andijvie-glad-bedekt<br>Andijvie-krul-bedekt<br>Koolrabi, wit, industrie<br>Komkommer, groen, lang, vroeg (zaaidatum tot 15 jan.)<br>Paprika, geel geblokt<br>Peterselie (glad en krul) |

Deze gewassen zijn ten opzichte van de Annex 2004 teruggezet naar de categorie II waarvoor ontheffingen aangevraagd moeten worden omdat het aanbod is teruggelopen (meeste) of waarvan het aanbod van 2004 verkeerd is ingeschat en ontoereikend bleek, ook voor 2005 (koolrabi/wit/industrie en peterselie).

Tabel 3 Gewascategorie III Algehele derogatie

|                       |                         |
|-----------------------|-------------------------|
| Asperge               | Hennep                  |
| Zilverui              | Karwij                  |
| Schorseneren          | Koolzaad                |
| Paksoi                | Blauwmaanzaad           |
| Parijse wortel        | Facelia                 |
| Roodlof               | Lupinen                 |
| Suikermaïs            | Bladkool                |
| Cichorei              | Stoppelknollen          |
| Artisjok              | Aardbei                 |
| Witte bonen           | Siergewassen            |
| Kievitsbonen          | Laan- en plantsoenbomen |
| Vlas                  | Rietzwenk 1             |
| Alexandrijns klaver 1 | Spelt 1                 |
| Durumtarwe 1          | Veldbonen 1             |
| Kropaar 1             | Voederwikke 1           |
| Perzisch klaver 1     | Zomerrogge 1            |

1 Gewassen zijn in 2004 niet opgemerkt maar worden nog niet biologisch vermeerderd en zijn voor het jaar 2005 voor de volledigheid toegevoegd aan gewascategorie III.

Om voor algehele derogatie in aanmerking te komen beschikken de gewassen niet over biologisch vermeerderd uitgangsmateriaal. Op basis van de beschikbare gegevens ontbreekt de kennis om met zekerheid te geven omtrent de status van bepaalde gewassen. Mogelijk bestaan er leveranciers die rassen of uitgangsmateriaal kunnen leveren van deze gewassen.

## Bijlage 2 Nationale Annex België

*Per februari 2005 van kracht*

Tabel 1 Nationale Annex België

---

|                                                             |
|-------------------------------------------------------------|
| Allium sativum L. Knoflook wit                              |
| Allium sativum L. knoflook rood                             |
| Brassica, diverse species                                   |
| raapsteel niet gespecificeerd                               |
| Cichorium intybus L. radicchio rosso vroeg - type Chioggia  |
| Cichorium intybus L. radicchio rosso zomer - type Chioggia  |
| Cichorium intybus L. radicchio rosso herfst - type Chioggia |
| Cichorium endivia L. andijvie breedbladig - zomer           |
| Cichorium endivia L. andijvie breedbladig - herfst          |
| Cichorium endivia L. andijvie krul - zomer                  |
| Cichorium endivia L. andijvie krul - herfst                 |
| Cichorium endivia L. andijvie breedbladig - kas / vroeg     |
| Cichorium endivia L. andijvie krul - kas / vroeg            |
| Claytonia perfoliata winterpostelein niet gespecificeerd    |
| Cucumis sativus L. komkommer (augurk) Zomer                 |
| Portulaca oleracea L. zomerpostelein niet gespecificeerd    |

---

